

4. Печенюк М.А. Музиканти Кам'янецьчини – Хмельницький, 2003. – С. 480.
5. ДАХМО (Державний архів Хмельницької області) – Ф. р-2951 Кам'янець-Подільський музичний технікум. 1928-1930 рр. – Оп. 1. – Спр. 5. Відомості на виплату зарплати за 1928 р. – 33-34 арк.
6. Будзей О. Двічі народжене / Олег Будзей // Подолянин. 2005. – 10 травня. – С. 5.
7. Карачківський Є. Будуємо заклад мистецького виховання мас/ Євген Карачківський // Комсомолець прикордоння. 1930 – 3 лютого – С. 4.
8. ДАХМО – Ф. р-5 Інспектура народної освіти виконкому Кам'янецької окружної ради. 1922-1930 рр. – Оп. 1. – Спр. 702. Матеріали реорганізації Кам'янець-Подільської музичної школи. – 27 арк.

Мірошниченко-Гусак Л.А.

аспірант,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

**ЕТНОГРАФІЧНА КОЛЕКЦІЯ
ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
В ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ (1989–2015 РОКИ)**

З проголошенням незалежності України, значно зріс інтерес вітчизняних дослідників до вивчення традиційно-побутової культури народу, міжетнічних зв'язків, характеристики етнографічних регіонів тощо. Для повного розкриття цих питань науковці звертаються до різних видів джерел, серед яких важливу роль відіграють музейні колекції.

Збірка Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ) нараховує сьогодні понад 160 тис. одиниць зберігання основного фонду. Це історичні, культурні, природничі пам'ятки, зібрані на території, що охоплює, головним чином, сучасну Волинську область. Значна їх частина складає етнографічну колекцію. Остання в окрему фондову групу не виділена, а входить до речового фонду, який поділяється за матеріалами виготовлення: тканини, дерево, кістка, ріг, метал та ін. Виокремлено лише твори декоративно-ужиткового мистецтва (група Д) та писанки (група Р₇). Ця колекція включає пам'ятки народно-побутової культури переважно кінця ХІХ – початку ХХІ ст.: предмети основних і допоміжних занять, ремесел й промислів, атрибути календарної обрядовості, інтер'єрні тканини, буденне і святкове вбрання, твори народного мистецтва тощо. Впродовж 1989–2015 рр. вона стала джерелом для досліджень багатьох українських етнологів.

На початку 1990-х рр. опрацьовував етнографічні пам'ятки у збірці ВКМ Ю. Лашук. Частину з них він оприлюднив у праці «Народне мистецтва Українського Полісся» [10].

Етнографічні матеріали з фонду ВКМ увійшли до джерельної бази низки праць доктора мистецтвознавства, професора Львівської національної академії мистецтв Г. Стельмащук «Український стрій», у співавторстві з М. Білан [2],

«Давнє вбрання на Волині: етнографічно-мистецтвознавче дослідження» [16], ін. В монографії про волинське вбрання автор подає історію одягу, характеризує стрій різних соціальних груп, аналізує матеріал, конструктивні особливості, орнаменту, висвітлює функціонування одягу волинян в побуті та обрядах. Праця проілюстрована малюнками, схемами кроїв сорочок та верхнього зимового вбрання, світлинами музейних пам'яток.

Народне вбрання волинян стало об'єктом дослідження Л. Чайковської. Для монографії автор використала матеріали, зібрані під час етнографічних експедицій, архівні та літературні дані, музейні колекції одягу обласних і районних міст Волині. Видання містить велику кількість світлин, на яких зафіксовані етнографічні пам'ятки; 70 таких ілюстрацій представляють музейні предмети зі збірки ВКМ [18].

Етнографічна колекція закладу лягла в основу праць вихованців Львівської національної академії мистецтв. Н. Кубицька досліджувала волинські осередки гончарства Кульчина і Рокити [9]. Пам'ятки народного ткацтва вивчала М. Назарчук [12]. А. Дідух працювала над темою орнаментування вбрання аплікацією, використовуючи досвід минулого століття [4].

Етнографічну колекцію ВКМ вивчали і використовували у дослідженнях науковців Інституту народознавства НАН України (м. Львів). Традиційний одяг та народні тканини музею стали предметом уваги доктора мистецтвознавства О. Никорак. Значна частина фондів матеріалів увійшла до певних розділів її монографії [13]. О. Козакевич проаналізувала музейні зразки плетіння, в'язання й мережива Волині та Полісся XIX – початку XXI ст. [7], Р. Мотиль – гончарні традиції регіону [11].

Відомий етнолог О. Косміна для публікації двотомного видання «Традиційне вбрання українців» опрацювала колекції 22 українських музеїв та деякі приватні збірки. Матеріали з ВКМ увійшли до обох томів праці [8]. Тут автор вперше у вітчизняній етнології представила світлини регіональних комплексів вбрання на основі автентичних речей, а не за допомогою зображень окремих елементів одягу (у світлинах чи малюнках). Реконструкції костюмів на базі музейних зібрань зроблені за участю живих людей, а не на манекенах. О. Косміна зауважила, що завдяки ретельному збереженню елементів національних строїв у музейних та приватних колекціях вдалося відтворити регіональні комплекси народного вбрання й показати варіативність кожного з них [8, с. 15].

Вивчала колекцію вбрання Волинського краєзнавчого музею Л. Пономар – старший науковий співробітник відділу «Український етнологічний центр» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України. У монографії, що побачила світ 2015 р. дослідниця використала матеріали про костюм весільної свашки, що походить з Ратнівського району Волинської області [15].

З етнографічною колекцією ВКМ працювали аспіранти Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського: С. Сіренко (тема «Рибальство в Україні»), Г. Істоміна (тема «Мистецтво народної кераміки Волині другої половини XIX–XX ст.»), Т. Волковічкер (тема

«Вербальні тексти у народній вишивці кінця XIX – першої половини XX ст.: генеза, семантика, прагматика») [1; 6]. Низка досліджень науковця Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки А. Дмитренка з рибальства, мисливства, збиральництва, бджільництва також базується на вивченні етнографічної колекції ВКМ [5]. Нею залучені не лише речові джерела, а й фотодокументальні матеріали.

Народне вбрання, тканин інтер'єрного призначення опрацьовували Н. Дяченко-Забашта, М. Дашко, Н. Телегей – викладачі та аспіранти Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені М. Бойчука [1]. Кілька науково-популярних видань на основі музейної колекції підготували наукові співробітники відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею [3; 17; 14]. Заклад надавав і сьогодні надає можливість працювати з фондovими матеріалами етнографічного характеру краєзнавцям й студентам різних вищих навчальних закладів України. Відповідні звернення та відношення розглядаються і фіксуються у внутрішній документації.

Таким чином, вивчення та аналіз етнографічних музейних предметів вітчизняними науковцями дає змогу виокремити регіональні особливості культурного розвитку українського народу, простежити його загальнонаціональну єдність, звернути увагу міжкультурні взаємовпливи. У цьому контексті етнографічна колекція ВКМ залишається одним з важливих видів історичних джерел на яких базується дослідження минувшини й розвиток сучасних культурних процесів.

Список використаних джерел:

1. Архів документів відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею за 2000–2015 рр.
2. Білан М., Стельмашук Г. Український стрій: навч. посіб. для вищих і серед. навч. закл. Інститут народознавства НАН України, Львівська академія мистецтв. Науково-дослідний центр. Львів: Фенікс, 2000. – 328 с.
3. Гатальська Н., Івашків Г. Поетика волинського вбрання. Науково-художня реконструкція. Луцьк: Ініціал, 2005. 20 листівок.
4. Дідух А. Аплікація на святковому вбранні кінця XIX – середини XX ст. у селах Волинського Полісся (за матеріалами музейних збірок) // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Народна культура і музеї: Наук. зб. Вип. 44. Матеріали Четвертої Всеукр. наук.-етнограф. конф., присвяченої 80-річчю від дня народження Олекси Ошуркевича, 16–17 квіт. 2013 р., м. Луцьк. Луцьк, 2013. – С. 129–134.
5. Дмитренко А. Традиційні промисли українців Західного Полісся в другій половині XIX – 30-х рр. XX ст.: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.05 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2000. – 284 с.
6. Істоміна Г. Мистецтво народної кераміки Волині другої половини XIX – XX ст. / НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Рівне: Волин. обереги, 2009. – 232 с.
7. Козакевич О. Плетиво з фондів Волинського краєзнавчого музею // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: Зб. наук. праць. Вип. 15. Матеріали Другої Волинської обл. наук.-етнограф. конф., м. Луцьк, 12–13 трав. 2005 р. Луцьк, 2005. – С. 51–54.
8. Косміна О. Традиційне вбрання українців Київ: Балтія-Друк, 2008. Т. 1: Лісостеп; Степ. 2008. 160 с.: іл.; Косміна О. Традиційне вбрання українців Київ: Балтія-Друк, 2011. Т. 2: Полісся; Карпати. 2011. – 160 с.: іл.

9. Кубицька Н. Гончарські осередки Кульчина та Рокити кінця XIX–XX століть. (Історія, типологія, художні особливості): дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.06 / Львівська національна академія мистецтв. – Львів, 2006. 184 с. + 162 с. дод.: рис. Дві кн. одиниці.
10. Лашук Ю. Народне мистецтво Українського Полісся. Львів: Каменяр, 1992. – 134 с.
11. Мотиль Р. Гончарний посуд Волині – порівняльний аспект // Минуле і сучасне Волині і Полісся: роде наш красний: Вип. 24. Матеріали Третьої обл. наук.-етнограф. конф., 14-15 черв. 2007 р., м. Луцьк. Луцьк, 2007. – С. 226–228.
12. Назарчук М. Художнє ткацтво Волинського Полісся XIX – першої третини XX століть. Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. – Луцьк, 2016. – 240 с.
13. Никорак О. Українська народна тканина XIX-XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. – Львів: Афіша, 2004. Ч. I. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). – 584 с.: іл.
14. Писанки другої половини XX – початку XXI століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею: каталог. Луцьк: Терези, 2014. – 80 с.: іл. / Серія «Колекції Волинського краєзнавчого музею». Вип. 11.
15. Пономар Л. Г. Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX – середини XX ст.: іст.-етнограф. атлас: словник. – Київ: Бізнесполіграф 2015. – 267 с.
16. Стельмашук Г. Давнє вбрання на Волині: Етнографічно-мистецтвознавче дослідження. Монографія Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 280 с.
17. Традиційні жіночі сорочки Волині та Західного Полісся кінця XIX–XX століть. Збірка Волинського краєзнавчого музею. Каталог. Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 87 с.: іл. / Серія «Колекції Волинського краєзнавчого музею». Вип. 5.
18. Чайковська Л. Народний одяг волинян другої половини XIX – початку XX століття. Київ: ПП «Р. К. Майсер-принт», друкарня «Huss», 2012. – 152 с.: іл.

Талько О.Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет*

ДУХОВНА МІСІЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

За роки незалежності українська мова переживає не кращі часи. Потік жаргонізмів, брутальної лайки, нецензурних виразів, брудних і грубих слів стає звичним явищем не тільки на рівні мовленнєвої комунікації, – ненормативна лексика здійснила свій прорив у ЗМІ та художню літературу і мистецтво.

Вживання обценної лексики в мистецтві викликає суперечливе ставлення як серед діячів культури, так і серед реципієнтів мистецтва.

Прихильники матірщини в мистецтві посилаються нібито на чисто художнє міркування, на те, що заборона, табу на нецензурну лексику обмежує свободу художника, суперечить правді життя, звужує виражальні можливості слова.

Їх опоненти вважають це явище неприпустимим, стверджуючи слушну думку про те, що в абсолютній більшості випадків вживання табуваної лексики в художній літературі і мистецтві є свідченням зухвалої нахабства, що приховує авторську безпорадність, непрофесійність, моральну